

Propusti u istragama: Prioriteti koji to nijesu

Autori: Veselin RADULOVIĆ, Svetlana ĐOKIĆ

Ovaj projekt finansira
Evropska unija

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

Uvod

Iako su istrage napada na novinare i njihovu imovinu deklarativno godinama prioritet nadležnih državnih organa, i dalje u većini slučajeva ne postoji zadovoljenje pravde. To se tiče i jednog ubistva i više predmeta nanošenja teških telesnih povreda novinara, koji su različito krivično kvalifikovani.

I pored činjenice da je doskorašnja vršiteljka dužnosti vrhovne državne tužiteljke - Maja Jovanović - neposredno nakon izbora, rukovodiocima nadležnih državnih tužilaštava naložila da hitno intenziviraju rad u predmetima napada na novinare, takav nalog, u većini slučajeva, ostao jesamo mrtvo slovo na papiru.

Ovo prvenstveno kada je riječ o predmetima u kojima se napadi izviđaju više godina.

Evropska komisija u izvještajima za Crnu Goru navodi ograničen napredak u slobodi izražavanja i potrebu države da istraži i sankcioniše slučajeve napada.

U Izvještaju za 2021.godinu navodi se da Crna Gora, između ostalog, "treba naročito da pojača napore da djelotvorno istraži, kredibilno riješi i adekvatno sankcioniše slučajeve napada na novinare".

"Ostvaren je ograničen napredak u rješavanju nasilja nad novinarima i medijima. Ostvaren je određeni napredak u istrazi u slučaju ranjavanja istraživačke novinarkе 2018. godine, međutim, ostaje da se obezbijedi djelotvorni sudski epilog i u ovom slučaju i u drugim ključnim starim slučajevima, uključujući i ubistvo glavnog i odgovornog urednika dnevnog lista Dan iz 2004. godine," piše u zvaničnom dokumentu.

U Izvještaju za 2022.godinu navodi se da je ostvaren ograničen napredak u odnosu na prošlogodišnje preporuke kada je u pitanju sloboda izražavanja, da je došlo do unapređenja pravnog okvira o zaštiti novinara i drugih medijskih radnika, da je početni institucionalni odgovor na nedavne slučajeve nasilje nad novinarima bio brz ali da i dalje postoji „nedostatak djelotvornog sudskog praćenja“ i da „važni stari slučajevi i dalje izazivaju ozbiljnu zabrinutost“.

„Međutim, nije došlo do pomaka u kritičnim starim slučajevima, uključujući i ubistvo glavnog urednika dnevnih novina 2004. godine Dan,“ piše u Izvještaju za 2022. U njemu se konstatuje i da su uhapšene i dvije osobe u vezi pucnjave na istraživačku novinarku.

„Tek treba osigurati učinkovito sudsko praćenje slučaja,“ dodaje se.

Vlasti treba da promovišu okruženje pogodno za istražno novinarstvo i medijske slobode, tako što će odmah reagovati i javno osuditi govor mržnje i prijetnje ali i suzdržati se od vršenja političkog pritiska na novinare, uključujući i kroz izjave u javnosti. Na to je ukazivala i EK, govoreći uglavnom o pritisku na Javni servis iako je nažalost takva praksa nastavljena i u slučaju drugih medija.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

POLITIKON

M'BASE

Mreža „Safe journalist“ je u 2021.godini registrovala 28 slučaja nasilja nad novinarima, pretežno prijetnji, zastrašivanja ili uznemiravanja, ali i slučajeve fizičkog nasilja.

Meta napada bili su domaći i strani novinari, žene i muškarci, na zadatku i u slobodnom vremenu.

Broj registrovanih slučajeva za 11 mjeseci ove godine je 20.

Pored toga što nema napretka u rješavanju starih slučajeva, što niko u pravosuđu zbog toga nije snosio odgovornost iako postoji takva preporuka ad hoc Komisije za praćenje postupanja nadležnih u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistva novinara i napada na imovinu medija, ove godine je nastavljena ranija praksa da se i sa najviših državnih adresa targetiraju novinari i mediji.

Društvo profesionalnih novinara Crne Gore je na bazi javno dostupnih podataka, kontakata sa izvorima i uvida u pojedine predmete, analiziralo nekoliko najtežih neriješenih napada na novinare i ubistvo. Ali i one nedavne koji ukazuju na ponavljanje ranijih loših praksi, odnosno posljedica su političkih neslaganja sa izvještavanjem novinara i medija.

SLUČAJEVI KOJI SU BILI PREDMET ANALIZE

Ubistvo Duška Jovanovića

Najveći propusti nadležnih organa učinjeni su u najtežem slučaju napada na novinare ili medije koji se desio u Crnoj Gori, u slučaju ubistva Duška Jovanovića 2004. godine.

Policija i tadašnja Služba državne bezbjednosti prvo nijesu preduzeli ništa radi provjere informacija o ugroženosti glavnog urednika i suvlasnika lista „Dan“ Duška Jovanovića i radi njegove zaštite. Prethodne prijetnje i napadi na Jovanovića nijesu adekvatno i djelotvorno istraženi i izvršioци i nalogodavci nijesu otkriveni i procesuirani.

Saslušanje Damira Mandića, kasnije jedinog osuđenog u slučaju ubistva Jovanovića, nije obavljeno u skladu sa zakonom i njegov iskaz u kome je navodno priznao izvršenje djela i ukazao na neposredne izvršioce nije mogao biti korišćen kao dokaz. Dežurni državni tužilac nije pristupio saslušanju Damira Mandića, a saslušanju nije prisustvovao ni branilac.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

POLITIKON

M'BASE

Analiza DNK uzoraka dvojice osumnjičenih vršena je sa neprihvatljivim kašnjenjem nakon četiri godine, a primjedbe oštećene porodice na način vođenja istrage nikada nijesu ispitane. Nikada nijesu zvanično konstatovani propusti u vođenju istrage, niti je utvrđena bilo čija odgovornost.

Urednik dnevnog lista „Dan“ Duško Jovanović ubijen je 27. maja 2004. godine ispred redakcije tog lista. Osamnaest i po godina kasnije još uvijek nijesu identifikovani neposredni izvršilac i nalogodavci ovog krivičnog djela, niti je poznat motiv za ubistvo. Za ovo krivično djelo pravnosnažno je, kao saizvršilac, nakon 11 godina suđenja osuđen jedino Damir Mandić na kaznu zatvora u trajanju od 18 godina.

Od izvršenja ovog krivičnog djela ovaj slučaj prate ozbiljni propusti nadležnih organa i službi. Takođe, događaji koji su prethodili izvršenju ovog krivičnog djela ukazuju na pasivnost i propuštanje institucija da provjere navode o ugroženosti Duška Jovanovića. Naime, četiri godine prije ubistva Duško Jovanović je fizički napadnut u ulazu zgrade gdje je stanovao. Jovanović je anonimno obaviješten da su ga napali pripadnici Specijalne policijske jedinice (SAJ).

Izvršioци i nalogodavci ovog napada nikada nijesu otkriveni.

Dvije godine prije ubistva, u martu 2002. godine, Duško Jovanović je podnio krivičnu prijavu zbog prijetnji protiv Ljubiše Buhe – Čumeta, vođe tzv. surčinskog kriminalnog klana, a krajem iste godine je dobio pismo u kome je upozoren da se u visokim krugovima MUP-a priprema njegova likvidacija. Supruga ubijenog Jovanovića tvrdila je da je Jovanoviću prijetio i tadašnji rukvodilac Službe državne bezbjednosti, kasnije premijer Duško Marković, koji je to demantovao.

Međutim, nikada nije utvrđeno da li je prije ubistva Jovanovića učinjeno sve da bi se zaštitila njegova bezbjednost s obzirom na prijetnje koje je dobijao i koje je prijavio. Istovremeno, nadležni organi nijesu procesuirali ni jedno lice povodom prijetnji ili napada na Jovanovića.

Nekoliko dana poslije ubistva u policiji je saslušan kasnije jedini osuđeni u ovom postupku Damir Mandić. O njegovom iskazu sačinjena je službena zabilješka, prema kojoj je Mandić priznao svoje učešće u djelu i naveo je da je ubistvo izvršio Vuk Vulević koji je onda njemu naredio da zapali automobil iz koga je pucano, ali da on to nije uradio. Ova zabilješka nikada nije zavedena, nije potpisana i ne zna se je li ikada dostavljena tužilaštvu (službenici policije su tvrdili da jeste, državna tužiteljka je tvrdila da nije). O saslušanju je obaviješten tadašnji Viši državni tužilac Novak Ražnatović, koji nije pristupio saslušanju zbog, kako je naveo, umora. Saslušanju nije prisustvovao ni branilac Mandića. Zbog toga zabilješka o iskazu Mandića nije mogla biti korišćena kao dokaz u daljem postupku.

Iako ova zabilješka nije mogla služiti kao dokaz u krivičnom postupku, ona je ipak morala biti od izuzetnog operativnog značaja za dalje postupanje policije u ovom slučaju.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JUSTICE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

POLITIKON

M'BASE

Pod uslovom da je njen navedeni sadržaj autentičan, odnosno da je Damir Mandić policiji saopštio navedena saznanja, policija je mogla i morala doći do novih saznanja i dokaza u otkrivanju i procesuiranju drugih izvršilaca ovog krivičnog djela.

Vuk Vulević, koji je prema sadržaju navedene zabilješke bio označen kao neposredni izvršilac ubistva, bio je priveden na informativni razgovor nakon ubistva i od njega je uzet DNK uzorak. Međutim, DNK uzorak Vuka Vulevića poslat je na vještačenje čak četiri godine nakon ubistva Jovanovića, a rezultat analize njegovog DNK uzorka koji je kasnije dostavljen bio je negativan. Ipak, činjenica da je DNK uzorak Vuka Vulevića dostavljen na analizu četiri godine nakon ubistva ukazuje da nije postojala volja da se blagovremeno i temeljno ispita njegova umiješanost u ubistvo. Ni za ove propuste u postupanju policije nikada nije utvrđena bilo čija odgovornost.

Nikada nije utvrđena ni odgovornost bilo kog službenika policije zato što službena zabilješka u kojoj je navodno kao izvršilac označen Vuk Vulević nije evidentirana, niti je ispitano iz kojih razloga zabilješka nije evidentirana. Nikada nije nesporno utvrđeno da li je ova zabilješka dostavljena tužilaštvu i ako nije, kako to tvrdi državna tužiteljka, zašto niko nije odgovorao za taj propust.

Takođe, nije utvrđivana ni odgovornost zbog toga zašto saslušanje osumnjičenog Damira Mandića nije obavljeno u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku kako bi se moglo koristiti kao dokaz (prisustvio tužioca i advokata).

Takođe, nije na adekvatan i pouzdan način utvrđena autentičnost druge zabilješke navodno sačinjene tri dana nakon ubistva od strane tadašnjeg savjetnika rukovodioca Službe državne bezbjednosti (SDB) Vasilija Mijovića u kojoj se navodi izjava svjedoka, bivšeg službenika SDB-a, da je sa terase svog stana u noći ubistva vidio kako iz automobila iz koga je izvršeno ubistvo izlaze Vuk Vulević i Damir Mandić. MUP i SDB su odbacili mogućnost da se radi o autentičnom dokumentu, sa navodima da takva zabilješka nikada nije evidentirana i dostavljena. Takođe, svjedok iz zabilješke je negirao izjavu iz zabilješke Nasuprot tome, Vasilije Mijović je potvrdio autentičnost zabilješke. Na odgovornost nikada nije pozvan niko.

Dalje, tužilaštvo nikada nije ispitalo primjedbe oštećenih da uviđaj nakon ubistva nije izvršen kako je trebalo, da se nakon ubistva kasnilo sa blokadom grada, da su prepravljani video zapisi sa kamera na zgradi u blizini ubistva, da su DNK uzorci Vuka Vulevića i Armina Muše Osmanagića, koji su od policije odmah osumnjičeni kao izvršioци ovog ubistva, tek nakon četiri godine poslani na vještačenje, da je nalog za ubistvo dala Služba državne bezbjednosti i da su osumnjičeni za ubistvo pod mjerama tajnog nadzora.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

POLITIKON

M'BASE

Punomoćnici porodice Jovanić su tvrdili da nijesu bili uključeni u istragu, da im nije omogućeno da prisustvuju saslušanju svjedoka, da nije prihvaćen njihov predlog da se otvori dosije Duška Jovanovića koji je vodila Služba državne bezbjednosti kako bi se provjerilo da li je on praćen u vrijeme ubistva, da nije prihvaćen ni predlog da se provjeri porijeklo oružja kojim je ubistvo izvršeno, da se provjeri priznanje jedinog okrivljenog Damira Mandića da je radio za MUP i da ga je MUP naoružavao, da se saslušaju lica koja su pred sudovima tužila Jovanovića i dnevni list "Dan".

Prema tvrdnjama tadašnjeg rukovodioca SDB-a Duška Markovića ova služba je imala informacije da je bezbjednost Duška Jovanovića bila ugrožena prije nego je ubijen.¹ Međutim, ove činjenice i saznanja Duško Marković nije saopštio na saslušanju kod istražnog sudije,² ali ni kasnije ih nikada nije saopštio nadležnom tužiocu ili istražnom sudiji. To je u izjavi dnevnim novinama "Dan" od 27.1.2014. godine potvrdio i tadašnji istražni sudija Višeg suda u Podgorici Radomir Ivanović, kao i da je prije saslušanja Duško Marković bio upozoren od sudije da je dužan da kaže sve što zna o teškom ubistvu Duška Jovanovića.³

Zbog toga je Nikola Marković⁴ podnio krivičnu prijavu protiv Duška Markovića zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično djelo pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela.⁵

Međutim, krivičnu prijavu je odbacila državna tužiteljka⁶ sa obrazloženjem da je neosnovana jer pred istražnim sudijom prijavljeni nije pitan u vezi njegove profesionalne aktivnosti i aktivnosti službe u vezi sa slučajem ubistva Duška Jovanovića.⁷

Dakle, tužilaštvo očigledno nije interesovalo zašto u vrijeme ubistva tadašnji rukovodilac SDB-a Duško Marković nije pokušao da doprinese istrazi tako što bi istražnom sudiji i nadležnom tužiocu dostavio podatke kojima je raspolagao i koji su ukazivali da je bezbjednost Duška Jovanovića bila ugrožena prije njegovog ubistva. Takođe, nikada nije izvršena bila kakva provjera da li je ubistvo moglo biti spriječeno jer je SDB imala podatke da je bezbjednost Jovanovića ugrožena, niti je vršena provjera da li su, i ako jesu koje radnje, preduzete da bi se Jovanović zaštitio, odnosno da li je bilo propusta koji su doveli do ubistva Jovanovića pored činjenice da je SDB imala podatke o njegovoj ugroženosti.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

¹ Intervju Duška Markovića u emisiji „Načisto“ na TV Vijestima dana 23.1.2014. godine

² Zapisnik o saslušanju kod istražnog sudije Višeg suda u Podgorici Radomira Ivanovića od 14.09.2004. godine

³ Član 101. stav 2. i člana 337. stav 1. ZKP-a

⁴ Tadašnji zamjenik glavnog i odgovornog urednika dnevnih novina "Dan" i predsjednik Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija

⁵ Član 387. stav 3. u vezi stava 1. Krivičnog zakonika Crne Gore

⁶ Vesna Jovićević, takođe tadašnja članica Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija

⁷ Rješenje Višeg državnog tužilaštva, Kt. br. 105/14 od 5.9.2014.

Dakle, iako je nesporno da istraga u ovom slučaju nije dala zadovoljavajuće rezultate jer neposredni izvršilac i nalogodavac nijesu otkriveni i iako je nesporno da su istragu pratili ozbiljni propusti, način vođenja istrage i utvrđivanje odgovornosti za učinjene propuste nikada nijesu ispitivani. Posebno zabrinjava činjenica da nikada nije utvrđeno da li su nadležni organi preduzeli sve što je bilo neophodno i moguće da zaštite Duška Jovanovića jer su prije ubistva znali da je njegova bezbjednost ugrožena.

Takođe, bez obzira što je tužilaštvo odbacilo krivični prijavu Nikole Markovića protiv Duška Markovića, ostalo je nejasno zašto je taj visiokopozicionirani javni funkcioner nadležnim organima prećutao saznanja da je bezbjednost Jovanovića prije njegovog ubistva bila ugrožena i zašto im nije ukazao od koga je Jovanović bio ugrožen i na koji način.

Pokušaj ubistva Tufika Softića

Istraga i ovog slučaja praćena je brojnim propustima zbog koji niko nikada nije pozvan na bilo kakvu odgovornost. Propusti u ovom slučaju su takvog karaktera i toliko su brojni da ne samo da pokazuju nedostatak volje kod nadležnih organa da se događaj rasvijetli i da se procesuiraju i kazne napadači i nalogodavci, već ukazuju na osnovanu sumnju da je postojala i namjera da se napadači i nalogodavci ne otkriju i da se slučaj ne rasvijetli.

Novinar Radio Berana Tufik Softić, koji se bavio istraživačkim novinarstvom i pisao je o organizovanim kriminalnim grupama sa sjevera Crne Gore, prebijen je ispred njegove kuće dana 1.11.2007. godine. Usljed napada Softić je zadobio teške tjelesne povrede glave i ruke, zbog čega je bio hospitalizovan.

Tužilaštvo je slučaj prvobitno kvalifikovalo kao krivično djelo teška tjelesna povreda, ali je kasnije, pod pritiskom međunarodne i domaće javnosti, promijenilo kvalifikaciju u krivično djelo ubistvo u pokušaju.⁸

Novinar Radio Berana Tufik Softić, koji se bavio istraživačkim novinarstvom i pisao je o organizovanim kriminalnim grupama sa sjevera Crne Gore, prebijen je ispred njegove kuće dana 1.11.2007. godine. Usljed napada Softić je zadobio teške tjelesne povrede glave i ruke, zbog čega je bio hospitalizovan. Tužilaštvo je slučaj prvobitno kvalifikovalo kao krivično djelo teška tjelesna povreda, ali je kasnije, pod pritiskom međunarodne i domaće javnosti, promijenilo kvalifikaciju u krivično djelo ubistvo u pokušaju.⁹

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

FOLTI
KON

M'BASE

⁸ Izvor: Procesuiranje napada na novinare u Crnoj Gori, novembar 2016, NVO Akcija za ljudska prava, dostupno na https://www.hraction.org/wp-content/uploads/2016/11/IZVJESTAJ-Procesuiranje_napada_na_novinare_02-11-2016.pdf

⁹ Izvor: Procesuiranje napada na novinare u Crnoj Gori, novembar 2016, NVO Akcija za ljudska prava, dostupno na https://www.hraction.org/wp-content/uploads/2016/11/IZVJESTAJ-Procesuiranje_napada_na_novinare_02-11-2016.pdf

Odmah nakon izvršenja napada, državni tužilac nije dao nalog policiji da izvrši tzv. blokadu grada kako bi se izvršio uhvatili i kako bi se eventualno spriječilo njihovo bjekstvo. Takođe, nakon obavještenja policije o izvršenom krivičnom djelu, državni tužilac i istražni sudija nijesu izašli na lice mjesta i nijesu prisustvovali vršenju uviđaja. Lica koja je Tufik Softić iste večeri označio kao lica za koja sumnja da su povezana sa napadom, nijesu odmah saslušana. Jedan od njih saslušan je tek 1.7.2014. godine, odnosno šest godina i sedam mjeseci nakon izvršenog napada, drugi još kasnije 17.9.2014. godine, a dvojica nijesu nikada saslušavani. Prestres stanova, drugih prostorijai automobila ovih lica nije izvršen, a oštećenog Tufika Softića državni tužilac je prvi put saslušao čak sedam godina poslije napada.¹⁰

Dalje, lice koje je vlasnik prostorija u kojima su 2007. godine pronađene bejzbol palice kojima je pretučen Softić, nikada nije saslušano na ove okolnosti, a čak šest godina nakon pronalaska bejzbol palica urađena je DNK analiza tragova i poređenje sa DNK profilom oštećenog.¹¹

Još dva lica za koja je postojala sumnja da su umiješana u napad državni tužilac nikada nije saslušao, niti je izvršio upoređivanje njihovog DNK profila sa DNK profilom na pronađenim bejzbol

palicama. Sa oštećenog Softića nije izuzet DNK napadača, njegove povrede nijesu odmah nakon nanošenja fotografisane, nije omogućeno da ga pregleda vještak koji je to predlagao, a državni tužilac nije pribavio ni telefonske listinge razgovora osumnjičenih kako bi provjerio njihove komunikacije i lokacije u vrijeme napada. Tokom istrage postojali su duži vremenski periodi tokom kojih tužilaštvo i policija nijesu uopšte preduzimali radnje.¹²

Tufiku Softiću je omogućeno da kopira spise predmeta tek 2.12.2015. godine, na dan kada je isticao zakonski rok da on kao oštećeni preuzme gonjenje jer je tužilaštvo obustavilo istragu. Državni tužilac nije prihvatio inicijativu policije da predloži određivanje mjera tajnog nadzora prema osumnjičenima, iako su za to bili ispunjeni uslovi.¹³

Vještačenje povreda koje je Softić zadobio obavljeno je 4.7.2014. godine na osnovu medicinske dokumentacije, ponovo bez neposrednog pregleda Softića.¹⁴

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

CZIP

¹⁰ Izvor: Izvještaj Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija februar – jun 2022. godine

¹¹ Ibid

¹² Ibid

¹³ Ibid

¹⁴ Ibid

Istraga u ovom slučaju je obustavljena u oktobru 2015. godine, a Tufik Softić je Ustavnom sudu Crne Gore izjavio ustavnu žalbu zbog nedjelotvornog sprovođenja istrage, povrede prava na pravično javno suđenje, povrede prava na pristup sudu, povrede prava na djelotvoran pravni lijek i na zabranu mučenja.

Ustavni sud je utvrdio da su Softiću zbog nedjelotvorne istrage u ovom predmetu povrijeđena osnovna ljudska prava i obavezao je državu da mu na ime pravičnog zadovoljenja isplati iznos od 7.000,00 €. ¹⁵ U odluci Ustavnog suda navodi se da taj sud smatra da kada se upotrijebi sila na način pokušaju ubistva, kao što je slučaj u konkretnom predmetu, nadležni državni organi imaju obavezu da sprovedu djelotornu istragu i da oštećeni ima pravo na istragu istog kvaliteta koji se primjenjuje na žrtve preminule usljed povreda.

Ustavni sud je utvrdio da tužilaštvo nije preduzelo sve zakonske i razumne korake za obezbjeđenje dokaza i koje bi prije svega bile usmjerene na sprječavanje bjekstva izvršilaca krivičnog djela, saslušanja lica na koje je Tufik Softić iste večeri ukazao, kao i na DNK vještačenja lica koja su označena kao sumnjiva i njihove garderobe, a što je moralo biti učinjeno u najkraćem mogućem roku nakon što se napad desio. Sve navedeno ukazuje da istraga nije bila adekvatna i da nijesu sprovedene sve radnje koje su mogle dovesti do relevantnih činjenica koje bi bile bitne za otkrivanje izvršilaca. ¹⁶

Ustavni sud je utvrdio da se period trajanja izviđaja i istrage, kao i razdoblje potpune neaktivnosti tužilaštva čini nerazumnim, da Tufik Softić nije bio u mogućnosti da zna koje je radnje tužilaštvo preduzimalo i kojim je dokazima raspolagalo i da nije bio u mogućnosti da sudjeluje i predlaže dokaze tokom istrage, kao i da je protok vremena umanjio količinu i kvalitet dokaza i da nepostojanje marljivosti baca sumnju na dobru vjeru u napore za sprovođenje istrage. Istraga nije zadovoljila zahtjeve temeljnosti, hitnosti (efikasnosti) i transparentnosti i nije dovela do otkrivanja i kažnjavanja izvršilaca, pa nadležni organi nijesu ispunili svoje pozitivne obaveze ¹⁷ da poštuju i zaštite procesni aspekt iz člana 2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. ¹⁸ Takođe, presudom Višeg suda u Podgorici od 6.7.2018. godine Tufiku Softiću je zbog pretrpljenih i budućih duševnih bolova zbog povrede prava ličnosti uslijed nedjelotvorne istrage i na ime pretrpljenog i budućeg straha zbog opasnosti od ponovnog pokušaja lišenja života dosuđena naknada nematerijalne štete u iznosu od 12.000,00 €. Propuste i kašnjenja u istrazi utvrdio je i ovaj sud.

Pored ovog pokušaja ubistva, dana 13.8.2013. godine u dvorištu porodične kuće Tufika Softića aktivirana je eksplozivna naprava.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

POLITIKON

M'BASE

¹⁵ U-III br.6/16 od 29.11.2017. godine

¹⁶ Ibid

¹⁷ Ibid

¹⁸ Odredba koja garantuje apsolutno osnovno pravo na život

U vrijeme ovog napada, Softić je bio u kući sa suprugom i troje djece. Ni u ovom slučaju državni tužilac nije izašao na lice mjeste prilikom vršenja uviđaja. Izvršio i nalogodavci ovog napada takođe nijesu otkriveni.

Napad na Mladena Stojovića

Sportski novinar iz Bara Mladen Stojović napadnut je krajem maja 2008. godine u svom stanu, usljed čega je zadobio teže tjelesne povrede – frakturu obje vilice, krvarenje u ustima i nosu, kao i ubod oštrim predmetom u predjelu vilice. Prije napada Stojović je govorio u emisiji „Insajder“ srpske televizije B92 da crnogorska “fudbalska mafija” učestvuje u namještanju rezultata utakmica sa klubovima iz Srbije. Tom prilikom Stojović je imenovao pripadnike “fudbalske mafije”. Stojović je nakon napada izjavio da jedini razlog za napad mogu biti njegovi tekstovi o “fudbalskoj mafiji” i gostovanje u pomenutoj emisiji u kojoj je govorio o istoj temi.

Istraga i ovog slučaja obilovala je brojnim propustima i kašnjenjima za koje niko nije pozvan na bilo kakvu odgovornost.

Nakon izvršenog napada policija je izdala saopštenje u kome se navodi da je Stojović ljekarima Hitne pomoći izjavio da je bio sam u stanu i da je, najvjerojatnije, pao i zadobio povrede na glavi, ali da se uopšte ne sjeća događaja, jer je gubio svijest. Stojović je naveo da ga je ovakvo saopštenje policije šokiralo,¹⁹ a vještak medicinske struke je kasnije isključio mogućnost samopovređivanja.

Policija u Baru je tek 18 dana nakon napada podnijela krivičnu prijavu Osnovnom državnom tužilaštvu protiv nepoznatog izvršioca, koje je djelo kvalifikovalo kao teška tjelesna povreda.²⁰ Državno tužilaštvo nikada nije provjerilo i istražilo Stojovićeve navode o postojanju “fudbalske mafije”. Vještačenje povreda koje je Mladen Stojović zadobio i njegovo saslušanje kod državnog tužioca obavljani su četiri godine nakon napada. Pet godina nakon napada Osnovni državni tužilac u Baru je odbacio krivičnu prijavu zbog nastupanja zastarjelosti krivičnog gonjenja.²¹

Godinu dana kasnije, a šest godina nakon izvršenog napada, Osnovni državni tužilac poništava svoje rješenje o odbacivanju krivične prijave jer zaključuje da nije nastupila apsolutna zastarjelost krivičnog gonjenja.²²

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

FOLTI
KON

M'BASE

¹⁹ <https://www.pcnen.com/portal/2008/05/28/novinar-stojovic-zatrazio-policijsku-zastitu/>

²⁰ Izvor: Procesuiranje napada na novinare u Crnoj Gori, novembar 2016, NVO Akcija za ljudska prava, dostupno na https://www.hracion.org/wp-content/uploads/2016/11/IZVJESTAJ-Procesuiranje_napada_na_novinare_02-11-2016.pdf

²¹ Rješenje Osnovnog državnog tužilaštva u Baru KTN br.41/08 od 18.6.2013. godine

²² KTN br.41/08 od 12.5.2014. godine

Godinu dana kasnije, a šest godina nakon izvršenog napada, Osnovni državni tužilac poništava svoje rješenje o odbacivanju krivične prijave jer zaključuje da nije nastupila apsolutna zastarjelost krivičnog gonjenja.²³

Vještak medicinske struke u svom nalazu je utvrdio da tragovi krvi nijesu pronađeni zato što nijesu traženi na stručan način, a da su morali postojati bez obzira da li su povrede nanešene u stanu ili van stana.

Nikada nije utvrđena bilo čija odgovornost za ove propuste tokom vršenja uviđaja.

Čak deset godina nakon napada policija je uzela izjave od dva lica koja je Stojović bio označio kao pripadnike "fudbalske mafije". Ova saslušanja obavljena su neposredno pred nastupanje apsolutne zastarjelosti krivičnog gonjenja,²⁴ pa je Osnovno državno u Baru konačno odbacilo krivičnu prijavu zbog apsolutne zastarjelosti krivičnog gonjenja dana 24.5.2018. godine.²⁵

Tako su ova saslušanja nakon 10 godina bila potpuno besmislena jer čak da su, hipotetički, ova lica priznala da su izvršila ili naredila napad na Mladena Stojovića, ne bi postojala ni teoretska mogućnost da se postupak protiv njih pravnosnažno okonča jer je već bilo izvjesno da će nastupiti zastarjelost krivičnog gonjenja. Nikada nije utvrđena bilo čija odgovornost za propuštanje da se ova lica odmah nakon napada saslušaju jer je upravo njih novinar Stojović pominjao u kontekstu navodne "fudbalske mafije".

Prije prvog odbacivanja krivične prijave 2013. godine, Mladen Stojović je napustio novinarski posao.²⁶ Sa druge strane, državni tužilac koji je vodio istragu u ovom predmetu Milenko Magdelinić napredovao je godinu dana nakon što je prvi put nezakonito odbacio krivičnu prijavu i samo mjesec i po nakon što je sam poništio to svoje rješenje. Naime, ovaj tužilac izabran je za rukovodioca Osnovnog državnog tužilaštva 30.7.2014. godine. Inače, dva mjeseca prije nego je prvobitno odbacio krivičnu prijavu, Više državno tužilaštvo je provjeravalo da li je zakonito stekao šest stanova koji se vode na njega, suprugu i sina koji je inspektor za narkotike u Baru.²⁷

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA REPUBLIKE SRBIJE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

LITTI
KON

M'BASE

²³ KTN br.41/08 od 12.5.2014. godine

²⁴ Dana 15.3.2018. godine i 2.4.2018. godine

²⁵ Rješenje KTN br.41/08

²⁶ Izvor: Procesuiranje napada na novinare u Crnoj Gori, novembar 2016, NVO Akcija za ljudska prava, dostupno na https://www.hraction.org/wp-content/uploads/2016/11/IZVJESTAJ-Procesuiranje_napada_na_novinare_02-11-2016.pdf

²⁷ Ibid

Prijetnje, napadi i pokušaj ubistva Olivera Lakić

Zbog serije tekstova o nelegalnoj proizvodnji i krijumčarenju cigareta u koje su uključeni službenici policije i ANB, novinarka Olivera Lakić je postala žrtva serije prijetnji i fizičkog napada, a na kraju i pokušaja ubistva koji je kasnije prekvalifikovan kao teška tjelesna povreda.

Policija i tužilaštvo su propustili da sve ove slučajeva ispituju u kontekstu koji se morao uzeti u obzir i koji se odnosi na motive za prijetnje i napade. Naime, Olivera Lakić je bila žrtva napada da bi se zastrašila i obeshrabrila da se i dalje bavi istraživačkim novinarstvom i da istražuje nelegalnu proizvodnju i krijumčarenja cigareta u Crnoj Gori. Nikada nijesu ispitane opravdana sumnje da su sa ovom vrstom kriminaliteta povezani službenici policije i ANB-a, a za prijetnje i napad na novinarku Lakić minimalno su kažnjene samo dvije osobe. Nijedna istraga nije dovela do organizatora napada.

Nije postojalo dovoljno volje da se napadi na novinarku Lakić ispituju u potpunosti, niti da se provjeri eventualna umiješanost svih lica koja su bila predmet tekstova koje je Olivera Lakić pisala i koji su se odnosili na nelegalnu proizvodnju i krijumčarenje cigareta. Tokom istraga oštećenoj nije omogućeno da adekvatno učestvuje u postupku, nije joj blagovremeno omogućen uvid u spise predmeta i mogućnost da prisustvuje radnjama koje je tužilaštvo sprovodilo. Policija i tužilaštvo nijesu dovoljno sarađivali tokom istrage, pa policija nije obavještavala državno tužilaštvo da u rasvjetljavanju slučaja sarađuje sa FBI kome su predali kompletne spise predmeta.

Država tako nije djelotvorno zaštitila Oliveru Lakić kojoj su prvo upućene prijetnje usmjerene prema njoj, a zatim i prema njenoj kćerki. Prijetnje su zatim ponavljane, da bi onda bila i fizički napadnuta i na kraju je nepoznati izvršilac pucao na nju i teško je ranio.

Država je tako stvorila i tolerisala ambijent u kome se Olivera Lakić, ali i drugi novinari koji se bave istraživačkim novinarstvom, ne mogu osjećati sugurno, ambijent koji ugrožava vladavinu prava i u kome javnost opravdano sumnja u spremnost policije i tužilaštva da obezbijede poštovanje zakona i zaštite žrtve napada.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

Prve prijetnje

Početak 2011. godine Lakić su upućene prijetnje, uznemiravana je, omalovažavana i ometana u poslu istraživanja i izvještavanja nelegalne proizvodnje i krijumčarenja cigareta. To je bio samo početak prijetnji i napada koji su u kontinuitetu nastavljeni prema Oliveri Lakić narednih godina. Prvobitno, Osnovni državni tužilac je ocijenio da u radnjama lica koja su prijavljena nema elemenata bilo kojeg krivičnog djela,²⁸ da bi 16 dana nakon prvog događaja pokrenuo postupak protiv prijavljenih lica.²⁹ Slavko Musić je pravnosnažno osuđen na četiri mjeseca zatvora zbog jednog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti³⁰ jer je sud smatrao da nije dokazano produženo djelo u ostala dva događaja, dok je Milenko Rabrenović oslobođen optužbe.

Istraga u ovom slučaju faktički nije vođena, tužilaštvo nije ispitalo sumnje oštećene o postojanju nalogodavca, nije utvrđivano ko je osoba koja je telefonom prijetila novinarki i koju je jedan od osuđenih predstavio kao izvršnog direktora fabrike za koju se sumnjalo da se bavi nelegalnom proizvodnjom i krijumčarenjem cigareta, nijesu pribavljeni svi telefonski listinzi kako bi se provjerile komunikacije osuđenog i nije utvrđen identitet drugih osoba koje su učestvovala u izvršenju krivičnog djela za koje je jedno lice osuđeno.

Samo nekoliko dana kasnije, nakon što je policija procijenila da nema opasnosti za njenu bezbjednost, Oliveri Lakić su upućene nove prijetnje usmjerene prema njoj, njenoj kćerki i kćerkinjoj cimerki. Milan Grgurović je u policiji izjavio da je on prijetio novinarki, ali ispostavilo se da to nije istina pa je on optužen za krivično djelo lažno prijavljivanje. Grgurović je na kraju pravnosnažno oslobođen ove optužbe jer je sud smatrao da se kao osumnjičeni/okrivljeni mogao braniti i neistinama i da zato ne postoji lažno prijavljivanje.³¹

Tužilaštvo i policija nikada nijesu utvrdili da li je Grgurević lažno naveo da je on prijetio novinarki kako bi zaštitio i prikrio prave izvršioce i nalogodavce, niti je otkriveno ko su pravi izvršioци i nalogodavci.

Fizički napad

U martu 2012. godine Olivera Lakić je fizički napadnuta ispred ulaza zgrade u kojoj živi, nakon čega je javno optužila tadašnjeg direktora Uprave policije Veselina Veljovića da stoji iza prijetnji i napada na nju.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JUSTICE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

FOLITIKON

M'BASE

²⁸ Izvor: Izvještaj o radu Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija za period 23. januar – 23. maj 2018. godine

²⁹ Ibid

³⁰ Član 168. Krivičnog zakonika Crne Gore

³¹ Presuda Osnovnog suda u Podgorici K. br. 1045/13 od 23.7.2014. godine

Za ovaj napad Ivan Bušković je pravnosnažno osuđen na devet mjeseci zatvora.³² Kazna mu je kasnije prvo umanjena primjenom Zakona o amnestiji za jednu četvrtinu, a onda i odobravanjem uslovnog otpusta za još 10 dana.³³ Nalogodavac ni ovog napada nikada nije otkriven i procesuiran.

Nove prijetnje

U maju 2014. godine prijatelji Ivana Buškovića koji je prethodno osuđen, Dejan Čurović i Ivan Siništaj prijetili su Oliveri Lakić, ali je sud odbio optužni predlog protiv tih lica smatrajući da se ne radi o krivičnom djelu, već o drskom, nepristojnom i vulgarnom ponašanju.³⁴

Pokušaj ubistva

Na kraju, dana 8.5.2018. godine na Oliveru Lakić je pucano ispred ulaza zgrade u kojoj živi i ranjena je u predjelu desne potkoljenice. Državno tužilaštvo je djelo prvobitno kvalifikovalo kao ubistvo u pokušaju. Dana 20.2.2019. godine ova kvalifikacija je ublažena na krivično djelo teška tjelesna povreda. Nepoznati su razlozi zbog kojih je tužilaštvo ublažilo kvalifikaciju krivičnog djela. Naime, Više državno tužilaštvo u Podgorici je ovaj predmet spojilo sa drugim predmetom i pokrenulo je istragu protiv devet lica zbog krivičnog djela kriminalno udruživanje,³⁵ koje je imalo za cilj vršenje krivičnih djela protiv života itijela i to: krivičnog djela teško ubistvo na štetu Miodraga Kruščića, krivičnog djela teška tjelesnapovreda na štetu Olivera Lakić, krivičnog djela nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija.

U periodu od 15.5.2018. godine do 4.7.2019. godine, Olivera Lakić nije zvanično pozivana od strane Državnog tužilaštva da prisustvuje nijednoj procesnoj radnji tužilaštva, iako je do tada salušan veliki broj lica u statusu osumnjičenih, okrivljenih i svjedoka.³⁶ Tako su Oliveri Lakić uskraćena prava koja kao oštećena ima u krivičnom postupku: da u toku istrage ukaže na sve činjenice i da predlaže dokaze koji su od važnosti za krivičnu stvar,³⁷ da u toku istrage daje državnom tužiocu predloge da se preduzmu pojedine radnje,³⁸ da prisustvuje saslušanjima okrivljenih i svjedoka, da prisustvuje uviđaju i pretresu stana, a državni tužilac nije izvršio svoju zakonsku dužnost da je na pogodan način obavijesti o vremenu i mjestu sprovođenja dokaznih radnji kojima je mogla prisustvovati.³⁹

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

FOLTI
KON

M'BASE

³² Izvor: <https://www.slobodnaevropa.org/a/24814847.html>

³³ Izvor: <https://www.vijesti.me/zabava/261190/buskovic-nagraden-uslovnim-otpustom>

³⁴ Rješenje K. br. 14/341 od 12.6.2014. godine

³⁵ Naredba Kti.br. 18/19 od 20.2.2019. godine

³⁶ Izvor: Izvještaj o radu Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija za period od 23. februara – 23. maja 2020. godine

³⁷ Član 58. stav 1. ZKP-a

³⁸ Član 281. stav 1. ZKP-a

³⁹ Član 282. ZKP-a

Dana 9.7.2019. godine policija je Komisiji za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija potvrdila da u rasvjetljavanju ovog krivičnog djela saraduje sa FBI.⁴⁰ Sa druge strane, samo nedjelju dana kasnije Vrhovno državno tužilaštvo je obavijestilo Komisiji danemaju komunikaciju sa FBI i da niko nije tražio bilo kakvu informaciju od njih o slučaju Olivera Lakić.⁴¹ Ovi kontradiktorni navodi policije i tužilaštva pokazuje nedostatak potrebne saradnje i komunikacije tokom istrage, jer je policija dužna da postupa po nalogima tužilaštva i da tužilaštvo obavještava o svim radnjama koje preduzme.

Istraga u ovom slučaju još uvijek traje, a Specijalno tužilaštvo je navelo da ne može saopštavati činjenično stanje radi zaštite interesa istrage, da se dokazi i dalje prikupljaju primjenom ovlašćenja iz Evropske konvencije o ekstradiciji i Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, kao i da postoji potreba da se u svojstvu osumnjičenog sasluša lice koje je lišeno slobode u inostranstvu nakon njegovog izručenja, ako zamoljena država da saglasnost za krivično gonjenje po zahtjevu koji je dostavljen u junu 2022. godine. Dakle, radi se o osumnjičenom koji je lišen slobode i izručen Crnoj Gori zbog drugog krivičnog djela i koji nije potraživan, niti je traženo njegovo izručenje zbog napada na Oliveru Lakić.

Napad na Seada Sadikovića

U slučaju napada i povrjeđivanja novinara Seada Sadikovića Državno tužilaštvo nije preduzelo sve kako bi identifikovalo i procesuiralo sve napadače, već je postupak pokrenut protiv samo dva lica. Tokom izviđaja nijesu prihvaćeni predlozi oštećenog vezani za vještačenje. Takođe, ni sud kasnije u postupku nije prihvatio predloge koji su bili u pravcu utvrđivanja potpunog činjeničnog stanja vezanog za predmetni događaj, ali i za neobjašnjivi nedostatak devet sekundi video snimka sa nadzornih kamera koje su zabilježile napad.

Tokom uličnih protesta u Bijelom Polju 20.3.2021. godine novinar Sead Sadiković napadnut je verbalno i fizički. Sljedećeg dana Nermin Omerović i Edin Dizdarević uhapšeni su zbog napada u kome je Sadiković pretrpio lakše tjelesne povrede, iako je Sadiković od početka tvrdio da ga nijesu udarala samo dvojica napadača i da se to može vidjeti na video snimcima nadzornih kamera.

Tokom izviđaja određeno je vještačenje po vještaku informaciono-tehničke struke radi vršenja analize izuzetog video-materijala i DVR uređaja. Vještak je utvrdio da je snimak sa glavne kamere na kome se vidi napad na Sadikovića, skraćen i da na njemu nedostaju djelovi koji su odljučnog značaja.⁴²

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

FOLTI
KON

M'BASE

⁴⁰ Izvor: Izvještaj o radu Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija za period od 23. februara – 23. maja 2020. godine

⁴¹ Ibid

⁴² Izvor: <https://dpncg.me/aktuelnosti/vijesti/500-advokat-drsko-je-ponuditi-sadikovicu-da-pristane-na-privilegije-za-napadace>

Vještak je utvrdio da je snimak sa glavne kamere na kome se vidi napad na Sadikovića, skraćeni da na njemu nedostaju djelovi koji su od ključnog značaja.⁴³

Iako je više lica učestvovalo u napadu na Sadikovića, samo Nermin Omerović i Edin Dizdarević su optuženi za krivično djelo nasilničko ponašanje. Ni tužilaštvo, a ni sud tokom postupka nijesu preduzeli radnje kako bi se činjenično stanje utvrdilo istinito i potpuno. Tokom istrage tužilaštvo nije prihvatilo predlog oštećenog i njegovog punomoćnika da se vještačenje povjeri ustanovi, odnosno Forenzičkom centru. Vještačenje je povjereno vještaku pojedincu informaciono-tehničke struke.

Po mišljenju oštećenog i njegovog punomoćnika to je propust koji je ključan za utvrđivanje činjenica koje bi na nesumnjiv način rasvijetlile kako se odigrao događaj i ko je sve i na koji način povrijedio Sadikovića. Ove primjedbe i predlozi oštećenog i njegovog punomoćnika su odbijene od strane tužilaštva.

Na isti način je i sud na glavnom pretresu odbio predlog da u dopuni dokaznog postupka obavi vještačenje video materijala radi utvrđivanja na koji način je došlo do „rupe“ u video materijalu, odnosno da li nedostatak od devet sekundi snimka u dostavljenom materijalu ima uzrok u fizičkom ili tehničkom djelovanju na video materijal. Punomoćnik oštećenog i oštećeni su smatrali da bi se prihvatanjem predloga za dodatno vještačenje otklonio propust iz istrage, ali je sud taj predlog odbio uz obrazloženje da to nije značajno za postupak.

Tako su ostale nerazjašnjene činjenice koliko je lica učestvovalo u napadu i ko su ta lica, ali i činjenice važne za utvrđivanje mehanizma nastanka povrjeđivanja oštećenog.

Suđenje u ovom predmetu još uvijek traje i zbog promjene sudije, dvije godine i osam mjeseci od izvršenog napada, postupak mora iznova početi i svi dokazi se moraju ponovo izvesti.⁴⁴

Prijetnje M portalu i urednici

U septembru ove godine na mejl adresu glavne i odgovorne urednice M portala Danice Nikolić stiglo je više mejlova prijeteće, uvredljive i primitivne sadržine. Prijetnje M portalu stigle su nakon serije izjava premijera Dritana Abazovića u kojima je on taj portal, ali i druge medije, optužio da rade za opozicionu Demokratsku partiju socijalista (DPS), da šire govor mržnje i ekstremizam, nazivao ih je fašističkim i doveo ih je u vezu sa kriminalnim klanovima.

Prethodno je M portal objavio transkripte razgovora navodnih pripadnika šakaljarskog kriminalnog klana sa Sky aplikacije u kojima se pominje i premijer Abazović i njegovi saradnici.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JUSTICE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

FOLITIKON

M'BASE

⁴³ Izvor: <https://dpcng.me/aktuelnosti/vijesti/500-advokat-drsko-je-ponuditi-sadikovicu-da-pristane-na-privilegije-za-napadace>

⁴⁴ Član 329. Zakonika o krivičnom postupku

Zbog prijetnji smrću urednici M portala, Osnovno državno tužilaštvo je formiralo predmet⁴⁵ kako bi se utvrdilo ko je uputio prijetnje.⁴⁶ Prema navodima Danice Nikolić, službenici Grupe za suzbijanje krivičnih djela visokotehnološkog kriminala u Upravi policije, u slučaju prijetnji njoj i M portalu, brzo su reagovali i utvrdili ko je osoba koja je poslala mejlove, policija je oštećene redovno informisala o postignutim rezultatima u mjeri koja nije ugrožavala istragu, ali tužilaštvo je samo jednom odgovorilo i oštećene nije obavještavalo koje radnje su preduzete. Osoba koja je uputila prijetnje nalazi se van Crne Gore i tužilaštvo je uputilo zahtjev za međunarodnu pravnu pomoć,⁴⁷ a rezultati su i dalje nepoznati.

Jedan dan prije prijetnji upućenih urednici M portala, u emisiji „Hej Sloveni“ Senada Pećanina na Gradskoj televiziji je saopšteno da je nepoznata osoba tri dana dolazila u Gradsku televiziju u pokušaju da dođe do glavne i odgovorne urednice ovog medija Tamare Nikčević. Nakon toga, u oktobru su prijeteće i uvredljive poruke dobili novinari Gradske televizije Milica Pavićević i Senad Pećanin, a u porukama se pominje i novinar dnevnog lista "Pobjeda" Duško Mihailović.⁴⁸ Urednica Gradske televizije Tamara Nikčević je izjavila da je neformalno potvrđeno da su prijetnje Pećaninui uvrede Milici Pavićević stigle sa iste adrese sa koje je ranije prijećeno urednici M portala Danici Nikolić.⁴⁹ Isto je potvrdila i urednica M portala Danica Nikolić.

Inače, izmjenama Krivičnog zakonika⁵⁰ koje su stupile na snagu 8.1.2022. godine propisani su teži oblici određenih krivičnih djela kada se izvrše prema licima koja obavljaju poslove od javnog značaja, odnosno koja obavljaju profesiju ili dužnost koja je povezana sa povećanim rizikom za bezbjednost lica koje ga obavlja **u oblasti javnog informisanja**, zdravstvene zaštite i pravne pomoći pred sudskim i drugim državnim organima.⁵¹ Tako su novinari koji obavljaju poslove u oblasti javnog informisanja dobili pojačanu krivičnopravnu zaštitu u slučaju napada koji su vezani za obavljanje njihove profesije. Propisani su teži oblici krivičnih djela i strožije kazne za krivična djela teško ubistvo,⁵² teška tjelesna povreda,⁵³ prinuda,⁵⁴ ugrožavanje sigurnosti⁵⁵ i sprječavanje štampanja i rasturanja štampanih stvari i emitovanje programa⁵⁶ u slučaju kada se ova krivična djela izvrše prema novinarima.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

POLITIKON

M'BASE

⁴⁵ Izvor: <https://www.pobjeda.me/clanak/odt-formiralo-predmet-povodom-prijetnji-smrcu-urednici-m-portala>

⁴⁶ Izvor: <https://www.pobjeda.me/clanak/prijetnje-smrcu-posljedica-abazovicevih-kontinuiranih-targetiranja-novinarima-i-medija>

⁴⁷ Izvor: <https://www.portalanalitika.me/clanak/nikcevic-od-avgusta-2020-ne-iznenaduju-ni-napadi-ni-uvrede>

⁴⁸ Izvor: <https://www.vijesti.me/vijesti/drustvo/627865/prijetnje-i-uvrede-novinarima-gradske-tv>

⁴⁹ Ibid

⁵⁰ „Službeni list CG“ br. 145/2021 od 31.12.2021. godine

⁵¹ Član 142. stav 32. Krivičnog zakonika

⁵² Član 144. tačka 10. Krivičnog zakonika

⁵³ Član 151. stav 7. Krivičnog zakonika

⁵⁴ Član 165. stav 3. Krivičnog zakonika

⁵⁵ Član 168. stav 4. Krivičnog zakonika

⁵⁶ Član 179. stav 2. Krivičnog zakonika

Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici je saopštilo da još uvijek nije izvršilo kvalifikaciju krivičnog djela u slučaju M portala, pa se ne zna da li postoji spremnost da se ove izmjene Krivičnog zakonika adekvatno primijene u praksi.

ZAKLJUČCI

Još uvijek ne postoji dovoljno volje da se najteži slučajevi napada na novinare rasvijetle i procesuiraju na način da se svi izvršioци, posebno nalogodavci otkriju i sankcionišu. Takođe, ne postoji dovoljno volje da se utvrde propusti u dosadašnjem vođenju istraga i utvrdi odgovarajuća odgovornost službenih lica. Ovo se prvenstveno odnosi na najteže slučajeve napada na novinare i to ubistvo urednika lista "Dan" Duška Jovanovića, pokušaj ubistva i napad na novinara Tufika Softića, prebijanje novinara Mladena Stojovića, te prijetnje, napad i pokušaj ubistva novinarkе Olivere Lakić.

U najtežim predmetima državni tužioci su pokazali neprihvatljivu nezainteresovanost i pasivnost, pa tako nijesu izlazili na lice mjesta, nijesu prisustvovali uviđaju, nijesu prisustvovali saslušanjima osumnjičenih, neke od osumnjičenih saslušavali su sa kašnjenjem od više godina, a neke osumnjičene nikada nijesu ni saslušali. Sa vještačenjem povreda oštećenih i njihovim saslušanjem takođe se neprimjereno kasnilo.

U svim ovim slučajevima istrage su bile nedjelotvorne, vođenje su uz brojne propuste, nijesu okončane u razumnom roku i postupalo se neblagovremeno, a što je onemogućilo otkrivanje svih izvršilaca i nalogodavaca. Takve istrage suprotne su evropskom standardu koji zahtijeva da istraga mora biti vođena hitno i ekspeditivno, na način podoban da dovede do otkrivanja i kažnjavanja svih odgovornih lica, uključujući nalogodavce.

Istrage se nijesu bavile utvrđivanjem povezanosti napada na novinare sa njihovim profesionalnim radom. Tokom istrage oštećenima nije omogućeno da aktivno učestvuju u postupku i koriste prava koja im zakon garantuje.

Tokom istraga postojali su vremenski periodi tokom kojih tužilaštvo i policija nijesu uopšte preduzimali radnje. U jednom slučaju državni tužilac je nezakonito utvrdio da je nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja, pa je to rješenje sam poništio nakon godinu dana. U tom periodu od godinu dana u predmetu nije uopšte postupano. Samo mjesec i po nakon što je sam poništio svoju odluku da je nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja u ovom predmetu, postupajući državni tužilac je napredovao. U istom predmetu kasnije je stvarno nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja, ali nikada nije utvrđeno da li je do toga došlo propustima državnog tužioca.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

LUTIT
KOM

M'BASE

U slučaju gdje postoji opravdana sumnja da se radilo o lažnom priznanju izvršenja krivičnog djela, nije izvršena adekvatna istraga da li je lažno priznanje dato da bi podsrekači ili nalogodavci ostali neotkriveni.

Nedjelotvorne istrage, neotkrivanje svih izvršilaca i nalogodavaca i nedostatak odgovornosti na strani službenih lica zbog propusta učinjenih tokom istrage, novinare obeshrabruju da se bave istraživačkim novinarstvom. Istovremeno, opada i povjerenje javnosti u sposobnost i spremnost institucija da obezbijede vladavinu prava i žrtvama pruže zaštitu.

PREPORUKE

Vrhovno državno tužilaštvo i rukovodioci državnih tužilaštava treba da izvrše uvid u spise svih predmeta napada na novinare i da utvrde propuste u dosadašnjim istragama. Propuste u svim istragama treba konstatovati bez obzira na mogućnost pokretanja postupaka odgovornosti zbog protoka vremena i nastupanja eventualne zastarjelosti.

U predmetima u kojima istraga još traje rukovodioci državnih tužilaštava treba da razmotre mogućnost davanja obavezujućih uputstava postupajućim tužiocima kako bi istrage dale rezultatei kako bi se okončale u razumnom roku.

U svim predmetima gdje je prekoračen zakonski rok od šest mjeseci za okončanje istrage, neposredno viši državni tužilac treba da traži od postupajućeg državnog tužioca da mu u skladu sa odredbama ZKP-a⁵⁷ dostavi detaljno izjašnjenje o razlozima zbog kojih istraga nije okončana i da zatim preduzme potrebne mjere da se istraga okonča.

U predmetima u kojima je nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja potrebno je utvrditi razloge za nastupanje zastarjelosti, posebno da li se to može pripisati u odgovornost, odnosno popuštanje i neažurnost državnih tužilaca i u skladu sa tim eventualno preduzeti radnje u pravcu utvrđivanja odgovornosti.

Državnim tužiocima koji postupaju u predmetima napada na novinare dati obavezujuće uputstvo da, u saradnji sa oštećenima, utvrde eventualnu povezanost napada na njih sa njihovim profesionalnim radom i da detaljno analiziraju sve tekstove koje su novinari objavili prije napada.

Državnim tužiocima dati obavezujuće uputstvo da uvijek u slučaju napada na novinare i medije izađu na lice mjesta i neposredno rukovode uviđajem, kao i da aktivno saraduju sa oštećenima i da ih obavještavaju o svim radnjama kojima imaju pravo da prisustvuju.

(kraj)

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

FOR
FREE
PRESS
INITIATIVE

M'BASE

⁵⁷ Član 290. stav 3.

Ova analiza je nastala u okviru projekta „Mediji za odgovorno društvo“ koji je podržanu u okviru programa OCD u Crnoj Gori - od osnovnih usluga do oblikovanja politika - M'BASE, koji sprovodi Centar za građansko obrazovanje (CGO) u partnerstvu sa njemačkom fondacijom Friedrich Ebert Stiftung (FES), NVO Centar za zaštitu i proučavanje ptica Crne Gore (CZIP), NVO Politikon mreža, a u saradnji sa Ministarstvom javne uprave i Ministarstvom evropskih poslova Vlade Crne Gore. Program finansira Evropska unija a kofinansira Ministarstvo javne uprave.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

CZIP

POLITIKON
MREŽA

M'BASE